

LXVI OLIMPIADA FIZYCZNA

ZAWODY III STOPNIA

CZEŚĆ TEORETYCZNA

Za każde zadanie można otrzymać maksymalnie 20 punktów.

Zadanie 1.

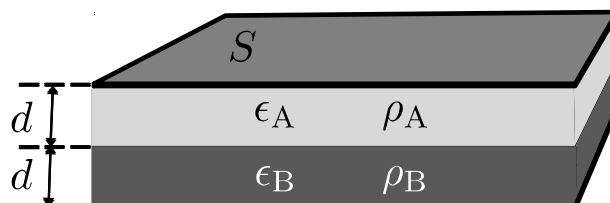

Jednorodny walec o masie M i promieniu R toczył się bez poślizgu po płaskim podłożu z prędkością v_0 i uderzył w jednorodny prostopadłościenny klocek o masie m , początkowo nieruchomy. Kierunek ruchu walca był prostopadły do lewej ściany klocka (patrz rysunek). Wysokość klocka jest większa od promienia walca. Walec i klocek mają wspólną, prostopadłą do podłoża, płaszczyznę symetrii. Współczynnik tarcia między klockiem a podłożem jest równy f_1 , a między klockiem a walcem f_2 . Zderzenie trwało bardzo krótko, a w jego wyniku równoległe do podłoża składowe prędkości środków masy walca oraz klocka zrównały się. Długość klocka jest na tyle duża, że ściana stykająca się z podłożem nie odrywa się on niego.

Jakie warunki muszą spełniać współczynniki tarcia f_1 i f_2 , aby rozważane uderzenie nie spowodowało przesunięcia klocka?

Moment bezwładności walca względem jego osi wynosi $\frac{1}{2}MR^2$. Przyjmij, że oddziaływania wewnątrz klocka, walca oraz podłoża rozchodzą się nieskończenie szybko. Pomiń tarcie toczne.

Zadanie 2.

Pomiędzy odległymi o $2d$ okładkami kondensatora płaskiego, z których każda ma powierzchnię S , znajdują się dwie, równoległe do okładek warstwy różnych materiałów: materiału A o przenikalności elektrycznej ϵ_A , oporze właściwym ρ_A i grubości warstwy d oraz materiału B o przenikalności elektrycznej ϵ_B , oporze właściwym ρ_B i grubości warstwy d . Odległość między okładkami jest znacznie mniejsza od ich liniowych rozmiarów.

Okładki kondensatora podłączono do baterii o sile elektromotorycznej $\mathcal{E}$ i zaniedbywalnym oporze wewnętrznym na bardzo długi czas, taki że zmiany natężenia prądu płynącego w obwodzie stały się niezauważalne.

Następnie baterię odłączono, a okładki zwarto na krótki czas opornikiem o oporze znacznie mniejszym od oporu kondensatora, tak że napięcie między nimi spadło do $\mathcal{E}/2$. Wyznacz zależność napięcia między okładkami kondensatora od czasu, jaki upłynął od odłączenia tego opornika.

Wskazówka

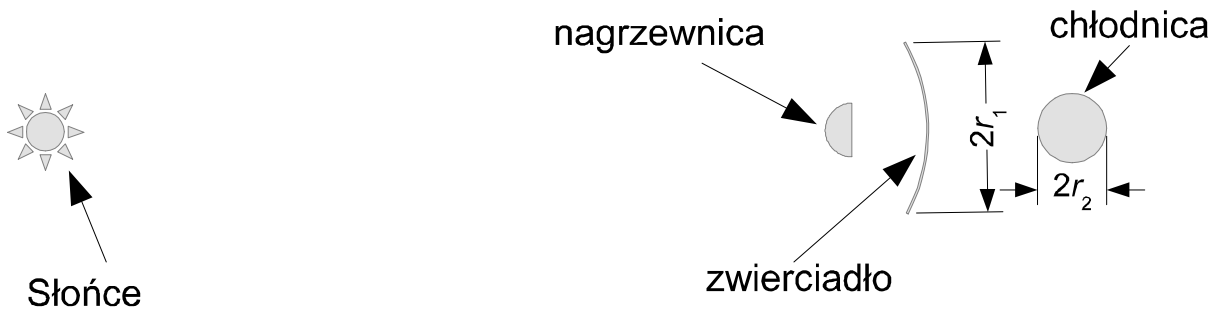
Gdy okładki idealnego kondensatora o pojemności C zewrżemy opornikiem o oporze R , napięcie między tymi okładkami zmienia się w czasie zgodnie ze wzorem

$$U = U_0 e^{-\frac{t}{RC}},$$

gdzie U_0 jest napięciem początkowym, a t – czasem, jaki upłynął od chwili zwarcia okładek.

Zadanie 3. na następnej stronie

Zadanie 3.

W przestrzeni kosmicznej umieszczono elektrownię słoneczną przesyłającą energię na Ziemię za pomocą wiązki laserowej.

Elektrownia składa się z następujących elementów:

- idealnego zwierciadła będącego wycinkiem powierzchni walcowej promieniu R , długości L i szerokości $2r_1$; zwierciadło jest ustawione prostopadle do kierunku Słońce – elektrownia.
- nagrzewnicy będącej półwałcem długości L , o idealnie białej (niepromieniującej) powierzchni zakrzywionej oraz doskonale czarnej, doskonale przewodzącej ciepło powierzchni płaskiej
- walcowej chłodnicy o promieniu r_2 i długości L , o idealnie czarnej powierzchni bocznej i idealnie białych denkach
- silnika cieplnego pobierającego ciepło z nagrzewnicy, oddającego ciepło do chłodnicy; silnik nie jest pokazany na rysunku, część jego elementów może się znajdować wewnątrz nagrzewnicy lub chłodnicy

oraz dodatkowych elementów (między innymi rur łączących nagrzewnicę, chłodnicę i silnik) nieistotnych w rozważanym zagadnieniu. Denka chłodnicy i nagrzewnicy nie promieniują. Temperatura powierzchni Słońca wynosi T_s , promień Słońca to R_s , odległość środek Słońca–elektrownia wynosi d . Stałą Stefana-Boltzmanna oznaczamy literą σ .

- a) Wyznacz promień nagrzewnicy r_n , przy którym, (przy założeniu jej optymalnego położenia) różnica między ilością energii do niej dostarczanej i wypromieniowywanej z niej będzie największa.

Poniżej przyjmij, że promień nagrzewnicy jest równy promieniowi wyznaczonemu w punkcie a), a umieszczenie jej jest optymalne (tak jak w punkcie a).

- b) Wyznacz maksymalną temperaturę $T_{\max}$, jaką może osiągnąć nagrzewnica.
- c) Wyznacz maksymalną możliwą teoretycznie sprawność silnika oraz temperaturę chłodnicy przy tej sprawności. Wyniki wyraż przez p_s – moc promieniowania Słońca na jednostkę powierzchni w pobliżu stacji (stałą słoneczną), $T_{\max}$ z punktu b), r_1 , r_2 , L , σ oraz T_1 – temperaturę nagrzewnicy.
- d) Podaj wartości liczbowe wyznaczonych wielkości dla $r_1 = 10$ m, $L = 20$ m, $R = 20$ m, $r_2 = 1$ m, $T_1 = 1200$ K, $R_s = 7,0 \cdot 10^8$ m, $d = 1,5 \cdot 10^{11}$ m, $T_s = 5800$ K, $\sigma = 5,7 \cdot 10^{-8}$ W/(m²K⁴).

Uwaga:

Uwzględnij, że $R_s/d \ll 1$, $r_1 < R < R_s$, $L < R_s$, oraz pomini to, że nagrzewnica blokuje część światła padającego na zwierciadło. Pomiń również obecność zwierciadła w pobliżu chłodnicy, to, że część promieniowania wyemitowanego przez nagrzewnicę wraca do niej po odbiciu od zwierciadła, oraz wszelkie promieniowanie zewnętrzne za wyjątkiem promieniowania Słońca. Zastosuj przybliżenie promieni przyosiowych optyki geometrycznej.